

Dekan

Yttrande över remissen: Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare (SOU 2025:15) S2025/00416

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet, som anmodats att yttra sig över rubricerade remiss, avger följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av Lupita Svensson, docent vid Socialhögskolan på Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Sammanfattning

Samhällsvetenskapliga fakulteten välkomnar utredningens ambition att främja övergång till egen försörjning, men anser att de föreslagna ekonomiska incitamenten och striktare kontrollkraven riskerar att urholka det yttersta skyddsnätet. De huvudsakliga skälen är:

- Det föreslagna bidragstaket och förbudet mot bistånd för personer utan lagligt uppehälle, kan lämna redan utsatta individer utan något stöd.
- Krav på läkarintyg efter sju dagars sjukdom ökar administrativ börda, och kan fördröja livsnödvändigt stöd.
- Jobbpremiens tillfälliga natur och omfattning, ger otillräckliga garantier för långsiktig trygghet.

Samhällsvetenskapliga fakulteten föreslår mot bakgrund av detta, och för att värna det yttersta skyddsnätet, att införa undantagsbestämmelser för särskilt sårbara grupper (barn, långtidssjukskrivna), säkerställa tillräckliga resurser för handläggning och uppföljning, genomföra kvalitativa brukarenkäter för att fånga sociala effekter, och slutligen pröva bidragstak och jobbpremie i pilotstudier, innan full implementering.

Nya undersökningar/bakgrundsinformation

Samhällsvetenskapliga fakulteten betonar vikten av att socialtjänstens arbete vilar på grundläggande värden inom det sociala arbetet. Det innebär att socialtjänsten bör styras av tillitsbaserade insatser och en helhetssyn på biståndsmottagare. Gruppen biståndstagare är heterogen, från nyanlända till långtidssjukskrivna, och generella regler måste konstrueras med möjlighet till flexibilitet (inom ramen för ett professionellt handlingsutrymme) för en individuell prövning. Det finns annars stor risk att denna välfärdskonstruktion, med möjlighet till ekonomiskt bistånd från socialtjänsten som det yttersta skyddsnätet, urholkas.

Utredningsförslaget: Avsnitt "6.9 Jobbpremien"

Samhällsvetenskapliga fakulteten ställer sig tveksamma till förslaget om en tillfällig jobbpremie på 15 procent av bruttolön, högst 3 750 kronor per månad under maximalt 18 månader, för dem som går från försörjningsstöd till arbete. Premie-konstruktionen kan stärka drivkrafter, men den avsedda provotiden (juni–november 2026) och det begränsade maxbeloppet, ger otillräcklig ekonomisk trygghet för den enskilde individen. Det finns risk för att individer i svaga grupper avstår från arbete om stödet upplevs osäkert eller otillräckligt. Liknande modeller i Danmark/Norge har visat måttliga effekter och ibland negativa bieffekter, vilket kräver försiktighet vid införande.

Utredningsförslaget: Avsnitt "8.3 Bidragstak"

Samhällsvetenskapliga fakulteten ställer sig mycket tveksamma till att införa ett bidragstak som begränsar samlade ersättningar under en genomsnittlig heltidslön, med undantag för personer med varaktigt nedsatt arbetsförmåga. Detta förslag riskerar att slå oproportionerligt hårt mot dem i rehabilitering eller med varierande arbetsinsatser, och kan bidra till ökade klyftor och ekonomisk otrygghet.

Utredningsförslaget: Avsnitt "16.3 Läkarintygskrav"

Samhällsvetenskapliga fakulteten ställer sig inte bakom förslaget om krav på läkarintyg, när sjukdomsuppehåll överstiger sju dagar vid ansökan om ekonomiskt stöd. Det kommer istället att innebära ökad handläggningstid och ökade kostnader för både socialnämnd och sjukvård, och kan fördröja biståndsbeslut för personer med långtidssjukdom.

Utredningsförslaget: Avsnitt "18.8 Krav på godkännande vid andrahandsuthyrning"

Samhällsvetenskapliga fakulteten ställer sig bakom utredningens förslag om att försörjningsstöd till boendekostnad i andra hand kräver hyresvärdens

godkännande. Samtidigt kan detta krav leda till bostadslöshet för dem som saknar formellt godkännande, utan att utredningen presenterar alternativa lösningar.

Utredningsförslaget: Avsnitt "19.7 Förbud för personer utan lagligt uppehälle"

Samhällsvetenskapliga fakulteten vill uppmärksamma att utredningens förslag om att ekonomiskt bistånd bara ska få beviljas till personer som vistas lagligen i Sverige, med undantag för akuta nödsituationer, innebär ett avsteg från humanitära principer och internationella konventioner. Det finns en överhängande risk för att barn och traumatiserade personer kommer att stå utan skydd vid avslag.